

NEVROLOGIK KASALLIKLAR

*Yuldoshev Sardor Alisher o'g'li**Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabasi**Turayeva Dildora Shuhratovna**Samarqand davlat tibbiyot universiteti o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada, nevrologik kasalliklar, ularning kelib chiqishi va rivojlanishi, shuningdek, ushbu kasalliklarni davolash usullari yoritilgan. Nevrologik kasalliklar markaziy va periferik nerv tizimining funksiyasi buzilishi natijasida kelib chiqadi. Ushbu Kasalliklar insonning harakati, sezgisi, xotirasi, va hayot sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Kalit so'zlar: nevrologiya, asab tizimi, kasallik belgilari, xotira, sezgi, funksiya

Nevrologik kasalliklar markaziy va periferik nerv tizimining funksiyasi buzilishi natijasida kelib chiqadi. Ushbu kasalliklar insonning harakati, sezgisi, xotirasi, va hayot sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Nevrologik kasalliklarning belgilari asab tizimining ta'sirlangan hududiga qarab juda katta farq qilishi mumkin. Umumiy simptomlar orasida bosh og'rig'i, bosh aylanishi, soqchilik, uyqusizlik yoki karincalanma, mushaklar kuchsizligi, muvofiqlashtirish qiyinchiliklari, xotira muammolari, nutq yoki ko'rishdagi o'zgarishlar kiradi. Ba'zi kasalliklar xulq-atvor va kayfiyatning o'zgarishi, uyqu buzilishi va diqqatni jamlashda qiyinchiliklar bilan ham namoyon bo'lishi mumkin. Erta tashxis qo'yish va aralashuvni osonlashtirish uchun ushbu alomatlardan birortasini boshdan kechirgan shaxslar uchun zudlik bilan tibbiy yordamga murojaat qilish juda muhimdir.

Nevrologik kasalliklarni keltirib chiqaradigan omillarga genetik omillar, infeksiyon jarayonlar, qon tomirlar bilan bog'liq sabablari, travmalar; degenerativ jarayonlar kiradi. Uning belgilariga harakat buzilishlari, sezgi buzilishlari (uvishish, karaxtlik), kognitiv buzilishlar (xotira pasayishi, diqqat susayishi) bosh aylanishi kiradi.

Nevrologik kasalliklarning belgilari asab tizimining ta'sirlangan hududiga qarab juda katta farq qilishi mumkin. Umumiy simptomlar orasida bosh og'rig'i, bosh aylanish, uyqusizlik yoki mushaklar kuchsizligi, muvofiqlashtirish qiyinchiliklari, xotira muammolari, nutq yoki ko'rishdagi o'zgarishlar kiradi. Ba'zi kasalliklar xulq-atvor va kayfiyatning o'zgarishi, uyqu buzilishi va diqqatni jamlashda qiyinchiliklar bilan ham namoyon bo'lishi mumkin. Erta tashxis qo'yish va aralashuvni osonlashtirish uchun ushbu alomatlardan birortasini boshdan kechirgan shaxslar uchun zudlik bilan tibbiy yordamga murojaat qilish juda muhimdir.

DIAGNOSTIKA; Nevrologik tekshiruv (reflekslar, mushak kuchi,)

-MRT/KT

- EEG
- EMG
- Qon tahlili
- Likvor tahlili

NEVROLOGIK KASALLIK TURLARI-Umumiy nevrologik kasalliklar:

Kontur: Miyaga qon oqimi buzilganda insult paydo bo'ladi, bu miya hujayralarining shikastlanishiga va potentsial doimiy nogironlikka olib keladi. Qon ivishidan kelib chiqqan ishemik insult va qon tomirlarining yorilishi natijasida kelib chiqqan gemorragik insult ikkita asosiy tur hisoblanadi. Miya shikastlanishini minimallashtirish va natijalarni yaxshilash uchun shoshilinch tibbiy yordam juda muhimdir.

Altsgeymer kasalligi: Ushbu progressiv neyrodegenerativ kasallik, birinchi navbatda, xotira, kognitiv funktsiya va xatti-harakatlarga ta'sir qiladi. Demansning eng keng tarqalgan sababi sifatida u butun dunyo bo'ylab millionlab odamlarga ta'sir qiladi. Erta tashxis qo'yish va aralashuv simptomlarni boshqarishga va hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Parkinson kasalligi: Parkinson kasalligi - titroq, bradikineziya (harakatning sekinlashishi), mushaklarning qattiqligi va muvozanat muammolari bilan tavsiflangan harakat kasalligi. Davolash yo'q bo'lsa-da, dori-darmonlar, fizioterapiya va chuqur miya stimulyatsiyasi simptomlarni engillashtirishi va harakatchanlikni oshirishi mumkin.

INSULT;Insultning sababi — miya yarimsharlaridagi qon tomirlar tiqilishi va yorilishi natijasida kelib chiqqan miyaning muayyan hududidagi qon aylanishining buzilishidir. Ushbu tiqilishning sababi emboliya yoki tromboz bo'lishi mumkin. Miya arteriyasi yorilishi gipertoniya, tug'ma qon tomirlari nuqsonlari (zaif qon tomir devorlari), anevrizmalar, jiddiy jarohatlar sababli paydo bo'lishi mumkin.

Insult rivojlanishi ehtimolini oshiradigan omillar quyidagilardir:

Yosh. Odam qancha yoshi kattaroq bo'lsa, bosh miya insulti rivojlanish ehtimoli shunchalik baland. Qon tomirlarining holati yoshga qarab yomonlashadi va surunkali kasalliklar miya qon aylanishiga ta'sir qiladi va bu yosh bilan yanada og'irlashadi. Ba'zi dorilarni qabul qilish. Ba'zi dorilar (uzoq muddat foydalanish) yurak kasalliklari rivojlanishi ehtimolini oshiradi. Estrogenlarni o'z ichiga olgan oral kontratseptivlar insult rivojlanish xavfini oshiradi.

Arteriyel gipertoniya. Ayniqsa kontratseptivlarni qabul qiluvchi yoki homilador ayollar ehtiyot bo'lishi kerak.

Yomon odatlar, ayniqsa chekish. Spirtli ichimliklarni ortiqcha iste'mol qilish va chekish insult uchun muhim provokatsion omil hisoblanadi. Sigaret va spirtli ichimlik birgalikda yurak-qon tomir kasalliklarini rivojlanish ehtimolini sezilarli darajada

oshiradi va bu o'z navbatida insultning yuzaga kelishiga yordam beradi.

Nevrologik kasalliklarni davolash usullari:

Nevrologik kasalliklarni davolash o'ziga xos holatga va uning og'irligiga qarab o'zgaradi. Bu dori-darmonlar, jismoniy terapiya, kasbiy terapiya, nutq terapiyasi va maslahatlarni o'z ichiga olishi mumkin. Ba'zi hollarda simptomlarni engillashtirish yoki asosiy sabablarni bartaraf etish uchun miya jarrohligi yoki chuqur miya stimulyatsiyasi kabi jarrohlik aralashuv zarur bo'lishi mumkin. Reabilitatsiya va qo'llab-quvvatlash xizmatlari bemorlarning faoliyatini tiklashda va ularning umumiy farovonligini yaxshilashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, nevrologik kasalliklar bemorlar va sog'liqni saqlash xodimlari uchun murakkab va xilma-xil muammolarni keltirib chiqaradi. O'z vaqtida tashxis qo'yish, to'g'ri davolash va doimiy qo'llab-quvvatlash ushbu shartlar bilan yashovchi shaxslarning hayot sifatini oshirishda juda muhimdir.

Adabiyotlar:

1. Boyko Yu.N. Elemento` psixoterapii v obhesomoticheskoy poliklinike. J. Medsestra, 2000, №-2.
2. Mejdunarodno`y kodeks meditsinskoy etiki. J. Vrach, 1994, №-4, s-47.
3. Sh. Mirziyov. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. T. : O'zb., 2017.
4. Sh. Mirziyoev. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va halq farovonligining garovi. T. : O'zbekiston, 2017.
5. 4. Dildora Shuhratovna Turayeva. Shaxsning har tomonlama shakllanishida muloqot san'atining ahamiyati."SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. January 2023, Volume 4, Issue 1. P-836-838
5. Turayeva Dildora Shuhratovna. The Place of Communication in Personal Life. Eurasian Scientific Herald. 2022-04-13. Volume 7. P-54-57
6. Turayeva Dildora Shuhratovna. Muloqot san'ati inson faoliyatining eng muhim vositasi sifatida. YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI 1(5)194-196, 2024
7. Turayeva Dildora Shuhratovna. YOSHLARNING MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYASI. SO'NNGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. 2025/4/13. B-28-30
8. Aminjon Qudratovich Aymatov. THE LAW OF INCREASING THE ROLE OF SUBJECTIVE FACTORS IN THE FORMATION OF AESTHETIC ATTITUDE TO NATURE. Academicia Globe: Inderscience Research. Volume 2, Issue 5, May, 2021. P-548-553
9. Aminjon Qudratovich Aymatov. SOME ASPECTS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ENVIRONMENTAL CONSCIOUSNESS AND AESTHETIC PERCEPTION OF THE ENVIRONMENT. International Scientific Journal

Theoretical & Applied Science.2017,Issue 04,Volume 48.P-79-82

10. Aminjon Qudratovich Aymatov. Turayeva Dildora Shuhratovna. International Journal of Advanced Research in ISSN: 2278-6236 Management and Social Sciences.Vol 10/No 12/Dec 2021.P-5-9

11.International Conference on Advance Research in Humanities, Sciences and Education Hosted from London,The UK.May 10,2022.

12. Yoldasheva Xurshida, & Turayeva Dildora Shuhratovna. (2025). TIBBIY EKOLOGIYA TUSHUNCHASI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 90(1), 369-371. <https://journalss.org/index.php/new/article/view/8954>